

Definició dels camins veïnals d'Inca (1848-1879)

XIII JORNADES D'ESTUDIS LOCALS

Gabriel Pieras Salom

Mitjançant algunes cròniques de viatgers que vénen a Mallorca a final del segle XVIII i principi del XIX, i altres descripcions, sabem que les poques carreteres i els molts camins, públics o privats, estan en molt mal estat i que les comunicacions no són bones. Serà per això que des del govern de la reina Isabel II, a partir de mitjan segle XIX, intentaran mitjançant ordres, reglaments i decrets, millorar la xarxa viària.

Veurem com el *Boletín Oficial Balear* núm. 2.454, de data 29 de setembre de 1848, porta tota la informació de com s'ha de fer aquesta millora. El governador Joaquín Maximiliano Gibert publica a la primera pàgina un escrit dirigit als batles dels distints pobles de Mallorca del motiu d'aquestes ordres, que podreu llegir a continuació, on explica la conveniència de classificar els camins a fi de conèixer el seu estat i poder millorar aquells que estan en mal estat, i d'aquesta manera poder, a la mateixa vegada, millorar la vida dels habitants, ja que els productes podran ser més ben transportats i les comunicacions seran més fàcils. Diu el governador als batlles que tan aviat com rebin aquest número del *Boletín Oficial Balear* comencin a formar els itineraris circumstanciant tots els camins de tota casta que passin pels seus termes.

Després de l'escrit del Sr. Governador segueix la transcripció de la petició que realitza a la reina Isabel II el Sr. Juan Bravo Murillo en nom del Ministeri de Comerç, Instrucció i Obres Públiques, explicant la conveniència de conèixer, i posar a punt, tota la xarxa viària d'Espanya i classificar amb exactitud els camins de primer i segon ordre, i donant les línies a seguir posant sota la jurisdicció dels batlles els camins públics de segon ordre i col·locant-la sota l'autoritat i vigilància dels caps polítics i caps civils en tots aquells que tinguin un interès més general i que estiguin mantinguts per distints pobles, a fi de no crear desavinences. Aquesta nota de Juan Bravo Murillo dirigida a la reina i que porta data de 7 d'abril de 1848 va seguida del Reial decret, que es compon de 17 articles i diu que “está rubricado de la real mano. Dado en Palacio a 7 de abril de 1848” i signat, com ja s'ha dit, pel “Ministro de Comercio, Instrucción y Obras Públicas”.

A continuació del Reial decret ve un extens Reglament que conté XII capítols amb 213 articles, explicats d'aquesta manera:

Capítol I. Classificació dels camins veïnals. Classificació general i classificació dels camins veïnals de primer ordre.

Capítol II. Disposicions relatives a l'apreciació de les necessitats dels camins veïnals. Dels de primer ordre i de les seves necessitats.

Capítol III. Creació de recursos. Quotes amb les quals cada poble ha de contribuir pels camins de primer ordre. Auxilis dels fons provincials. De la prestació personal. Altres arbitris a més de la prestació personal.

Capítol IV. Prestacions especials per deterioraments continus o temporals. Drets dels pobles. Justificació de l'estat de trànsit. Justificació dels deterioraments. Cobrament de les prestacions.

Capítol V. Disposicions relatives a l'execució dels treballs. Reconeixement dels camins que s'hagin d'arreglar o construir. Treballs de prestació i època. Obertura i vigilància dels treballs de prestació personal. Justificació dels treballs fets. Ús de les prestacions en tasques. Manera de fer els treballs. Forma de l'adjudicació. De l'execució dels treballs adjudicats.

Capítol VI. Comptabilitat de les entrades i pagaments relatius a camins veïnals. Especialitat dels recursos.

Capítol VII. Disposicions particulars pels camins de primer ordre. Centralització dels recursos destinats als camins de primer ordre. Execució dels treballs. Dels treballs de prestació personal. Treballs fets amb diner. Vigilància i recepció dels treballs. Lliuraments i justificació dels pagaments.

Capítol VIII. De les comissions inspectores dels camins veïnals.

Capítol IX. Construcció de nous camins veïnals i variació de la direcció, i eixamplament dels que ja hi són. Construcció de nous camins. Variació d'antics camins.

Capítol X. Disposició per a la policia i conservació dels camins veïnals. Mesures de conservació. Del trànsit pels camins veïnals. De les obres apropiades als camins. De la denúncia per infraccions.

Capítol XI. Disposicions generals. Disposicions transitòries.

Acaba: *De real orden lo comunico a V.S. para su cumplimiento y efectos consiguientes. Dios guarde a V.S. muchos años. Madrid 8 de abril de 1848. Bravo Murillo. Sr. Jefe Político de...*

El *Boletín Oficial Balear* núm. 2.467 porta els models que pertanyen al Reial decret, Reglament i instrucció referits a camins veïnals.

La part diríem oficial acaba amb el "Boletín Oficial Balear", núm. 2.478, de data 15 de novembre de 1848, que publica el "Reglamento para la ejecución del Real decreto de 7 de setiembre de 1848, sobre creación de una clase de directores de caminos vecinales y de canales de riego". Consta de V capítols i 43 articles. Serà molts d'anys "Director de caminos de Inca" el Sr. Llorenç Rovira Martí.

Ara podrem llegir allò que diu als batles dels pobles sobre els camins el Sr. Gobernador, Joaquin Maximiliano Gibert.

"Viernes 29 de setiembre de 1848.

BOLETÍN OFICIAL BALEAR.

Artículo de oficio.

GOBIERNO SUPERIOR POLÍTICO DE LAS ISLAS BALEARES

Obras públicas. El Exmo. Señor Ministro de Comercio, Instrucción y Obras públicas me dice, con fecha 6 de mayo último lo que sigue:

Convencida S .M. la Reina (Q. D. G.), de la conveniencia de plantear y llevar a cabo cuanto se previene, sobre construcción, conservación y mejora de los caminos vecinales, en el Real decreto de 7 de abril último y en el reglamento de 8 del mismo, publicados ambos en la Gaceta y en el Boletín oficial del ministerio de Comercio, Instrucción y Obras públicas, se ha servido mandar que desde luego y sin esperar nuevas comunicaciones, proceda Vd. a poner en ejecución las disposiciones contenidas en el dicho Real decreto y reglamento, dando parte a este Ministerio de las que adopte con este objeto y de los resultados que produjeran tan pronto como tenga conocimiento de ellos.

Lo que he dispuesto se publique por medio del Boletín oficial, insertándose a continuación el Real decreto de 7 abril último, el Reglamento de 8 y la Instrucción de 19 del propio mes para noticia de los pueblos de esta provincia, encargando a los alcaldes cuiden de que tenga su más puntual y debido cumplimiento.

Siendo empero de suma urgencia la clasificación de los caminos ya para votar los recursos que se destinen a este servicio, ya para disponer lo demás tocante a la ejecución de las obras que hayan de emprenderse, es preciso que los Alcaldes y Ayuntamientos miren con toda preferencia este interesante ramo, y se dediquen con celo y eficacia a secundar las miras del gobierno de S.M. dirigidas a dispensar toda su protección a los pueblos y aumentar cuanto sea dable la riqueza pública, a lo cual contribuye indudablemente muchísimo el mayor número posible de caminos y la comodidad de su tránsito, facilitándose por este medio la salida y transporte de las producciones de los mismos pueblos. Así que teniendo presente estas observaciones las razones de conveniencia y utilidad general sobre que están basados los mencionados Real decreto, Reglamento e Instrucción ya citados, he venido en disponer por ahora que los Alcaldes tan pronto como reciban esta circular procedan a formar el itinerario circunstanciado de todos los caminos de cualquier especie que crucen el territorio de su respectiva jurisdicción conforme se previene en el Art. 2º del Reglamento, sujetándose para este trabajo al modelo número 2º. Para la mayor facilidad en esta operación he mandado litografiar el plan general de caminos que ha levantado el ingeniero D. Antonio López que les servirá de norma, y que se facilite un ejemplar a cada pueblo, a cuyo fin comisionarán los Alcaldes persona de su confianza que pase a recogerlo de este Gobierno político.

Cuidarán además las mismas autoridades del exacto cumplimiento de las disposiciones que prescriben los Art. 3º, 4º, 6º y 7º con todo esmero y sin el menor entorpecimiento.

Para que pueda hacerse oportunamente por este Gobierno político la clasificación dispuesta en el Art. 8º, me remitirán los Alcaldes todos los documentos que cita el Art. 7º el día 30 de

octubre próximo venidero, que es el plazo que les señalo para el cumplimiento de las formalidades prescritas en los citados artículos en uso de las facultades que me concede el 10º del citado Reglamento.

Convencidos los alcaldes de las ventajas que reportarán a los pueblos de plantear y llevar a cabo las mencionadas Reales disposiciones, espero se esmerarán en la puntual ejecución de las que acabo de dictar, y que secundarán mis deseos dirigidos a la prosperidad de los pueblos y aumento de la riqueza pública.

Palma 16 de setiembre de 1848. Joaquín Maximiliano Gibert.”

Model informatiu núm. 1 que va emplenar l'Ajuntament de la vila d'Inca convocat en execució de l'article 6è del Reglament sobre camins veïnals de 8 d'abril d'aquest any (1848), inserit en BO núm. 2.454, tenint a la vista l'itinerari de classificació dels camins pertanyents a dit poble, on se senyalen els seus límits, amplades i d'altres, que se supedita a dit Reglament. No havent-hi hagut cap reclamació per part dels veïnats, és opinió que han de classificar-se com camins veïnals els assenyalats amb els números 2, 3, 4, 5, 9, 12, 13 i 14, i que la seva amplada ha de ser aquella que està senyalada a l'itinerari.

Don Pere Joan Bennàssar, batle constitucional de dita vila, certifica que aquest itinerari ha estat de manifest, durant quinze dies, a la Casa de l'Ajuntament i que s'ha publicat per crides aquest depòsit, a fi que tots els veïnats poguessin examinar-lo i presentar les reclamacions o observacions que tenguessin per convenients.

El model informatiu núm. 1 està format de la següent manera:

“PARTIDO JUDICIAL DE... Provincia de las Islas Baleares... Pueblo de... ITINERARIO GENERAL de los caminos existentes en el territorio de dicho pueblo, formado en ejecución del Artículo 2º del Reglamento de 8 de Abril de 1848”.

Columna 1ª. Nombre de camins.

Columna 2ª. Noms.

Columna 3ª. Designació: a) Dels punts on comença. b) Els paratges per on creuen, com ponts, torrents que es poden travessar, barques, carreteres, etc., i al lloc on van. c) Punts on acaben.

Columna 4ª. Longitud en llogos dins el terme del poble.

Columna 5ª. Amplada mitjana actual en peus. Nota. Si en la seva extensió hi hagués grans diferències d'amplada, s'expressarà així per trams.

Columna 6ª. Amplada que s'haurà de donar als camins, i que proposen: a) El batlle. b) L'Ajuntament. c) El cap civil.

Columna 7ª. Amplada fixada pel cap polític.

Columna 8ª. Dictamen de l'Ajuntament sobre els punts següents: 1r. Si és convenient declarar tal camí veïnal. 2n. Si s'ha de considerar com d'utilitat privada i no classificar-lo com a veïnal. 3r. Si s'haurà d'incloure a l'itinerari algun camí omès.

Columna 9ª. Dictamen del cap polític.

Columna 10ª. Estat de conservació en què es troben i si són de carruatge o de ferradura.

Columna 11ª. El grau d'interès general que tenen.

1. Camins que batlle i Ajuntament declaren que hi ha a Inca i els que proposen com a veïnals, i altres com a particulars.

Descripció

NÚM. 1

CARRETERA GENERAL DE PALMA A ALCÚDIA

- Venint de Palma al primer carreró a mà dreta des del torrent del Rafal Garcès.
- Creua el pont de Cagabou (sic) a l'entrada d'aquesta vila i va a Alcúdia i altres pobles.
- Acaba a la possessió de Binissetí.
- Llego i mitja.

NÚM. 2

CAMÍ DE LLOSETA

- Hort del convent dels Dominicans.
- Creua al torrent de Cagabou (sic) i va cap a Lloseta i Alaró.
- A una caseta de Bartomeu Domingo.
- Mitja llego.
- Convé que es declari veïnal.
- Mitjanament conservat. És de carruatge fins a Lloseta i de ferradura, la resta.
- Interessa als pobles de Lloseta i Alaró perquè facilita el trànsit que ve (a Inca) a causa del mercat setmanal i ser cap de partit.

NÚM. 3

DE BINIAMAR

- Església de dit convent (Sant Domingo).
- Creua el torrent de Mandrava i va cap al lloc de Biniamar.
- Al carreró dit “dels Ferrers”.
- Mitja llego.
- 15 peus... 15 peus... 15 peus.
- Convé que es declari veïnal.
- Mal estat.
- Els carruatges.
- Necessàriament al poble cap a on va.
- Com anterior.

NÚM. 4

DE MANCOR

- Ídem anterior.
- Va als llocs de Mancor i Massanella.
- Per un carreró a mà esquerra i surt a l'anterior, vora els Terrers.
- Mitja llego.
- 15 peus... 15 peus... 15 peus.
- Ídem anterior.

NÚM. 5

DE SELVA NOU

- Carreró dels Molins.
- Va a Selva, Caimari, etc.
- Ídem anterior.

NÚM. 6

DE SELVA VELL

- Propietat de don Joan Català dita Can Martí Maria (avui plaça del Bestiar).
- Va als mateixos pobles anteriors.
- Propietat de Pere Company.
- Un quart.
- 12 peus... 12 peus... 12 peus.
- D'utilitat privada si suposadament el núm. 5 es declara veïnal.
- El seu estat de conservació és regular.
- Sota dit concepte interessa als contigus particulars.

NÚM. 7

DE POLLENÇA

- Vora la carretera.
- Va a Campanet i Pollença.
- Son Ravenet.
- 3 llogos.
- 12 peus... 12 peus... 12 peus.
- D'utilitat privada amb el concepte que s'acabi la nova carretera general NÚM. 1.
- D'utilitat privada.
- Regular i mal estat. És de carruatge.
- Ídem sota dit concepte.

NÚM. 8

DE SON BENNÀSSAR

- Molins del Cós.
- Va a finques particulars.
- Nova carretera general NÚM. 1 i per "la pleta de Son Fuster".
- Mitja llogos.
- 12 peus... 12 peus... 12 peus.
- Tan sols serveix als particulars.

NÚM. 9

DE SINEU VELL

- De la Creu del Batliu.
- Creua el camí de Muro i va a Llubí, Maria, Santa Margalida i algunes possessions d'aquesta divisió.
- Per la propietat dita "la Cova".
- Una llogos i mitja.
- 14 peus... 16 peus... 16 peus.
- Convé que es declari veïnal.
- Regular i és de carruatge.
- Interessa a la població per la gran quantitat de propietats que travessa i als altres pobles.

NÚM. 10

DEL RESQUELL

- Punta d'en Mulet i ca na Llacinta.
- Creua el camí de Muro i va a les possessions i finques particulars.
- Cal Joan.
- Una llogos i mitja.
- 10 peus... 14 peus... 14 peus.
- D'utilitat privada.
- Mal estat. És de carruatge fins a Son Gual.
- D'interès particular.

NÚM. 11

DE SINEU NOU

- Convent de Sant Francesc d'Inca.
- Creua el torrent de Cagabou (sic), els camins d'Alcúdia i Muro, i va cap a Sineu.
- Torrent del Rafal Garcès.
- Una llogos i mitja.
- 12 peus... 18 peus... 18 peus.
- Li correspon ser carretera general.
- Mal estat i és de carruatge.
- Interessa a la gent de l'illa perquè té els dos mercats principals.

NÚM. 12

DEL CEMENTERI

- Torrent de Cagabou (sic).
- Va al cementeri.
- Camí Vell d'Alcúdia, on està el cementeri.
- 10 minuts.
- 10 peus... 16 peus... 16 peus.
- S'ha de declarar veïnal.
- Regular i és de carruatge.
- Tan sols interessa als habitants d'Inca.

NÚM. 13

DE COSTITX

- Propietat dita Can Ramis i camí del Cementeri.
- Travessa el camí nou d'Alcúdia i el de Muro, i va a Costitx, Jornets i Llorito.
- El torrent del Rafal Garcès.
- Llogos i mitja.
- 14 peus... 16 peus... 16 peus.
- Ha de ser veïnal.
- Regular i és de carruatge.
- Interessa als pobles allà on va i als terrenys amb ell adjacent.

NÚM. 14

DE SENCELLES

- Carretera general de Palma i creu de Pedra.
- Creua el camí Vell d'Alcúdia i va cap a Sencelles.
- Camí de Muro vora Son Aloi.

- Una llego.
- 12 peus... 16 peus... 16 peus.
- Ha de ser veïnal.
- Regular i de carruatge.
- Com l'anterior.

NÚM. 15 DE CAN BOQUETA

- A prop dels sestadors de don Pedro Bennàssar.
- Va a finques particulars i a Binissalem.
- Vora el torrent del Rafal Garcès.
- Tres llegos.
- 9 peus... 12 peus... 12 peus.
- D'utilitat privada.
- Regular i de carruatge.
- Interessa als propietaris de les finques apropiades.

- #### NÚM. 16 D'ALCÚDIA
- La carretera de Palma.
 - Creua el camí de Sencelles, de Costitx, de Sineu Nou i Vell, i va a sa Pobla i a Alcúdia.
 - Garriga de Binissetí de don Nicolau Siquier.
 - Dues llegos.
 - 15 peus... 15 peus... 15 peus.
 - D'utilitat privada amb el concepte de la nova carretera general.
 - "Machacado".
 - Tan sols serveix als mateixos dels quals s'ha parlat.

- #### NÚM. 17 DE MURO
- Camins de Sencelles i Muro. Son Aloi.
 - Creua els camins de Sineu Nou i Vell, i el del Resquell.
 - Vinya de la possessió dita Son Perelló.
 - Llego i mitja.
 - 15 peus... 15 peus... 15 peus.
 - D'utilitat privada amb raó de la nova carretera.
 - Regular i és de carruatge.
 - Feta la nova carretera de Palma a Alcúdia, serà d'interès privat.

El model informatiu núm. 2 està format de la següent manera:

GOBIERNO POLÍTICO DE LA PROVINCIA DE LAS ISLAS BALEARES. AÑO 1849

Itinerario de los caminos clasificados en esta provincia con arreglo al Real Decreto de 7 de Abril 1848, que el Gefe político forma en cumplimiento del Artículo 11 del Reglamento para la ejecución de dicho Real Decreto".

Columna 1ª. Partits judicials.

Columna 2ª. Pobles.

Columna 3ª. Nombre dels camins que a cada poble s'han classificat.

Columna 4ª. Nom que generalment es dona als camins classificats.

Columna 5ª. Amplada que s'ha fixat per a cada un.

Columna 6ª. Nombre de llegos que cada qual comprèn.

Columna 7ª. Designació del punt on condueixen i d'allà on parteixen amb expressió d'aquells que travessen.

Columna 8ª. Estat de conservació en què es troben.

Columna 9ª. Grau d'interès general que tenen.

Columna 10ª. Pressupost aproximat de la quantitat que és necessària per posar-los en estat transitable per a carruatges.

Columna 11ª. Camins veïnals classificats per la Diputació.

Es classifiquen 2 camins:

1. De Lloseta. 18 peus. ½ llego. Aquest camí comença a l'hort del convent de Sant Domingo, creua un torrent i acaba a Lloseta, que és allà on duu. Està en bon estat. Té bastant d'interès pel gran trànsit i "giro" que hi ha entre els habitants d'Inca i de Lloseta, i pels d'aquest poble a la capital del Districte Judicial. No s'ha pogut fer el pressupost per no haver-se encara format. Es declara veïnal de 2n ordre pel Consell de la Província.
2. De Selva. 18 peus. ¼ de llego. Aquest camí porta a Selva. Comença en el carreró dels Molins i acaba en el Putxet d'en Reure. Està en bon estat. Té bastant d'interès pel gran de trànsit i "giro" que hi ha entre els habitants d'Inca i Selva, i altres poblets. No s'ha pogut fer el pressupost per no haver-se encara format. Veïnal de 1r ordre per la Diputació Provincial.

Tots els altres camins d'aquest districte no han estat classificats de VEÏNALS per haver-los considerat d'ús particular i d'interès privat.

Signat a Palma dia 4 de desembre de 1849. Joaquín Maximiliano Gibert.

Notes:

- 1ª. Mitjançant ofici de la Diputació Provincial de 13 d'octubre de 1856 es declara el camí de Sencelles Veïnal de 2n ordre. Signat Castelló (en aquell moment secretari de l'Ajuntament d'Inca).
- 2ª. El camí de Selva declarat de 1r ordre al corresponent Itinerari pel Pla d'en Reure es va fixar i traslladar pel ramal de l'antic camí, començant a la terra de Can Martí Maria d'en Català mitjançant ofici del Sr. Governador, de dia 21 d'agost de 1857.
- 3ª. El Govern de la Província amb ofici d'11 de setembre de 1861 declarà camins veïnals de 2n ordre els coneguts amb els noms de Muro, Mancor i Llubí.

2. Camins públics, carrerons a Inca l'any 1879.¹

"Cédulas rústicas. 4 volums.

La Junta Municipal de este Distrito

CERTIFICA que

La presente carpeta contiene dos mil noventa y seis (2.096) cédulas señaladas con los números desde el uno hasta el dos mil noventa y seis, ambos inclusive, correspondientes a fincas rústicas

¹ Arxiu Històric Municipal d'Inca (AHMI), Cédulas rústicas. Tom I (Estadística, núm. 3.192, provisional).

y en cuyas cédulas declaran los que suscriben las que poseen en este distrito municipal. Inca, 15 de Noviembre de 1880. Antonio Rebas, José Alonso, Andrés Verd, Miguel Pujadas, Jorge Corró, Andrés Alzina, Juan Fiol, Bartolomé Martorell, Gabriel Seguí, Bernardo Salas, José Pujol, Damián Mas, Gabriel Garau, Antonio Quetglas y Gabriel Seguí”.

Signa els béns municipals el batle Antonio Rebas.

Relació de camins i carrerons que declara el Batle amb la denominació de “vía pública”:

Camins: de Costitx, de Llubí, de Mancor, de Biniamar, de Lloseta, de Sencelles, antic de Muro, antic de Santa Maria, antic d'Alcúdia, antic de Campanet, de Son Estaràs, antic de Pollença, de s'Avencar, del Rasquell, del Molí del Cós, de Son Alfàbia, dels Establidors, antic de Selva, sense nom i de l'Hort d'en Metzara.

Carrerons i caminois: de Can Pujol, del Pou d'en Tarí, de Son Marron, de la Batalla, de Can Ventura, d'en Bandera, de Son Farraïeta, de Son Martí Ferrer, de los Terrers Vermells, del Pou de Valella, de Son Panxeta, sense nom, del Capellà Martí, de Can Xesquet, de Can Raió, de Can Taval·lola, de Can Curro, de Can Joan de l'Hostal, de Cas Corronet, de Ca n'Arrom, de Can Piula, del Castellot, antic de l'Hostalet, de Can Blancos, dels Horts, de l'Emperador i de Ca n'Ametlla.

Confrontants:

CAMINS

De Costitx:

Pel N, amb el camí del Cementeri. Pel S, amb el camí de Costitx, que acaba al final d'aquest terme. Per l'E, amb el carreró de Can Pujol, amb el de Don Pere Antoni, amb l'antic camí de Santa Maria, amb l'antic d'Alcúdia, amb l'antic de Muro i amb terres de veïns. Per l'O, amb el camí Vell d'Alcúdia, amb el de Santa Maria antic, amb l'antic de Muro i amb el carreró de Son Marron. 274 àrees.

De Llubí:

Pel N, amb el carrer de Valella. Pel S, amb terres de veïns. Per l'E, amb la línia divisòria d'Inca i Llubí, i amb els camins vells de Muro, Alcúdia, Santa Maria, del Rasquell i del Pou de Valella. Per l'O, amb els camins coneguts amb els noms de Muro, de Santa Maria i d'Alcúdia, dos carrerons sense nom i el camí dels Establidors. 418 a.

De Mancor:

Pel N, amb el final d'aquest terme. Pel S, amb el camí de Biniamar. Per l'E, amb el camí que des de l'antic de Selva va a Mancor, amb el que antigament es deia de Campanet. Per l'O, amb carreró i amb el ja citat camí de Campanet. 124 a.

De Biniamar:

Pel N, amb la línia divisòria d'aquest terme. Pel S, amb el carrer de Biniamar. Per l'E, amb l'antic de Campanet i, per l'O, amb el camí dit de Can Barona i amb un altre que també va a Biniamar. 137 a.

De Lloseta:

Pel N, amb carreró que va al Molí d'en Barona. Pel S, amb quatre carrerons que van a la carretera de Palma. Per l'E, amb el carrer dit de Lloseta. Per l'O, amb la part extrema del terme. 130 a.

De Sencelles:

Pel N, amb la carretera de Palma. Pel S, amb el camí Vell de Muro. Per l'E, amb el camí Vell d'Alcúdia i de Sta. Maria. Per l'O, amb el camí Vell d'Alcúdia i amb el de Biniagual. 260 a.

Antic, o Vell, de Muro:

Pel N, amb el camí de Sencelles, amb el de Costitx i amb el vell de Llubí. Pel S, amb el terme de Sencelles, camí de Costitx, antic de Llubí i antic de Sineu. Per l'E, amb la fi del terme en aquesta banda. Per l'O, amb la fi del terme de la part de Sencelles. 447 a.

Antic, o Vell, de Santa Maria:

Pel N, amb camí de Sencelles, de Costitx, carretera de Sineu, camí de Llubí i antic del mateix nom. Pel S, amb els camins abans expressats. Per l'E, amb la possessió de Son Bosc. Per l'O, amb el terme de Sencelles. 113 a.

Antic, o Vell, d'Alcúdia:

Pel N, amb carreró que d'aquest va a la carretera de Palma, amb un altre carreró que va a la mateixa carretera, amb el camí de Costitx, pel de Sencelles amb el de Llubí i carretera de Sineu. Pel S, amb dos carrerons sense nom, amb camí de Sencelles, amb un altre camí de Pobladors, amb el camí de Costitx, amb la carretera de Sineu, amb el camí de Llubí, amb el del Rasquell i dos carrerons d'Establidors per Son Beltran i Son Catllar. Per l'E, amb la fi del terme en aquesta part. Per l'O, amb la carretera de Palma. 12 a.

Antic, o Vell, de Campanet:

Pel N, amb el camí de Biniamar, amb el de Mancor i amb el de Selva. Pel S, amb els tres citats camins. Per l'E, amb la fi del terme per aquesta banda. Per l'O, amb camí de Biniamar. 83 a.

De So n'Estaràs:

Pel N, amb un carreró que va als Establiments de So na Monda (So na Munda). Pel S, amb un altre carreró dit So n'Alfàbia. Per l'E, amb terres de veïns. Per l'O, amb altres camins i carrerons. 120 a.

Antic, o Vell, de Pollença:

Pel N, amb carreró de Pobladors. Pel S, amb terres de veïns. Per l'E, amb travessa que des d'aquesta va a la carretera d'Alcúdia. Per l'O, amb travessa que des de la carretera d'Alcúdia va a la Canaleta d'aquest poble. 122 a.

De s'Avencar:

Pel N, amb el camí Vell d'Alcúdia. Pel S, amb camí Vell de Sta. Maria. Per l'E, amb terres de veïns. Per l'O, també amb terres de veïns. 100 a.

Del Rasquell:

Pel N, amb terres de veïns. Pel S, amb el carreró del Pou del Rasquell. Per l'E, amb la fi del terme per aquesta part. Per l'O, amb el camí veïnal de Llubí. 180 a.

Del Molí del Cós:

Pel N, amb la carretera d'Alcúdia. Pel S, amb terres de veïns. Per l'E, amb terres de veïns. Per l'O, pel carreró del Pou de Valella. 85 a.

De Son Alfàbia:

Pel N, amb terres de veïns. Pel S, amb terres de veïns. Per l'E, amb carreró sense nom. Per l'O, amb el camí de So n'Estaràs. 126 a.

D'Establidors 1:

Pel N, amb terres de veïns. Pel S, amb terres de veïns. Per l'E, amb el carreró del Capellà. Per l'O, amb la carretera de Lluc. 84 a.

D'Establidors 2:

Pel N, amb terres dels Establlits. Pel S, amb terres dels mateixos. Per l'E, amb terres dels veïns. Per l'O, amb la carretera de Lluc. 190 a.

Antic, o vell, de Selva:

Al N, amb terres de veïns. Al S, amb el carrer de Sant Bartomeu. A l'E, amb la carretera de Lluc. A l'O, amb terres de veïns. 40 a.

Sense nom:

Pel N, amb terres de veïns. Pel S, per terres de veïns. Per l'E, amb camí Vell de Selva. Per l'O, amb el camí de Mancor. 05 a.

De l'Hort d'en Metzara:

Pel N, amb terres de veïns. Pel S, amb les mateixes. Per l'E, amb camí de Biniamar. Per l'O, amb la fi del terme per aquesta banda. 13 a.

CARRERONS O CAMINOIS***De Can Pujol:***

Pel N, amb terres de veïns. Pel S, igual que l'anterior. Per l'E, amb la carretera de Sineu. Per l'O, amb el camí de Costitx. 30 a.

Del Pou d'en Tàri:

Pel N, amb terres de veïns. Pel S, amb el camí Vell, o antic, de Santa Maria. Per l'E, amb terres de veïns. Per l'O, amb el camí de Costitx. 60 a.

De Son Marron:

Pel N, amb terres de veïns. Pel S, amb camí Vell de Santa Maria. Per l'E, amb camí de Costitx, Per l'O, amb terres de veïns. 70 a.

De la Batalla:

Pel N, amb el camí de Sencelles. Pel S, amb el camí Vell de Muro. Amb l'E, amb el camí Vell de Santa Maria. Per l'O, amb el mateix camí de Santa Maria. 175 a.

De Can Ventura:

Pel N, amb terres de veïns. Pel S, amb igual anterior. Per l'E, amb el camí de Llubí. Per l'O, amb la carretera de Sineu. 80 a.

D'en Bandera:

Al N, i al S, amb terres de veïns. A l'E, amb la carretera de Sineu. A l'O, amb terres de veïns. 40 a.

De Son Farraietta:

Al N, amb el camí Vell de Santa Maria. Al S, amb el camí Vell de Muro. A l'E, amb terres de veïns. A l'O, amb les mateixes terres de veïns. 90 a.

De Son Martí Ferrer:

Al N, amb el camí Vell de Santa Maria. Al S, amb el camí Vell de Muro. A l'E i l'O, amb terres de veïns. 80 a.

De los Terrers Vermells:

Al N, S i E, amb terres de veïns. A l'O, amb el camí veïnal de Llubí. 132 a.

Del Pou de Valella:

Al N i el S, amb terres de veïns. Per l'E, amb el camí que va als Molins de les Veles. Per l'O, amb el camí veïnal de Llubí. 80 a.

De Son Panxeta:

Pel N i S, amb terres de veïns. Per l'E, amb la carretera d'Alcúdia. A l'O, amb el camí Vell de Pollença. 25 a.

Sense nom:

Pel N, amb el camí de Son Alfàbia. Al S, amb el camí Vell de Pollença. Per l'E i l'O, amb terres de veïns. 70 a.

Del Capellà Martí:

Pel N, amb camí d'Establidors. Pel S, amb el camí de Son Estaràs. Per l'E i l'O, amb terres de veïns. 02 a.

De Can Xesquet:

Pel N, amb terres de veïns. Pel S, amb el camí de Lloseta. Per l'E i l'O, amb terres de veïns. 60 a.

De Can Rayó:

Pel N, amb el camí de Lloseta. Pel S, amb la carretera de Palma. Per l'E i l'O amb terres de veïns. 25 a.

De Can Tavalloia:

Pel N, amb el camí de Lloseta. Pel S, amb carretera de Palma. Per l'E i l'O, amb terres de veïns. 37 a.

De Cal Curro:

Igual que l'anterior. 120 a.

D'en Joan de l'Hostal:

Pel N, amb el camí de Lloseta. Pel S, amb la carretera de Palma. Per l'E, amb un carreró. Amb l'O, amb terres de veïns. 130 a.

De Cas Corronet:

Pel N, amb el carreró dit del Pou Nou. Pel S, amb la carretera de Palma. Per l'E, amb terres de veïns. Per l'O, amb un carreró sense nom. 145 a.

De Ca n'Arrom:

Pel N, amb la fi del terme. Pel S, amb la carretera de Palma. Per l'E i l'O, per dos carrerons sense nom. 101 a.

De Can Piula:

Pel N, amb el camí Vell d'Alcúdia. Pel S, amb el camí de Biniagual. Per l'E i l'O, amb terres de veïnats. 80 a.

De Castelló:

Pel N, amb el camí Vell d'Alcúdia. Pel S, amb el de Biniagual. Per l'E i l'O, amb terres de veïns. 28 a.

Antic de l'Hostalet:

Pel N, amb la carretera de Palma. Pel S, amb el camí de Biniagual. Per l'E i l'O, amb terres de veïns. 20 a.

De Can Blancos:

Pel N, amb la carretera de Palma. Pel S, amb el camí de Biniagual. Per l'E, amb terres de veïns. Per l'O, amb carreró sense nom. 80 a.

Dels Horts:

Pel N, amb la carretera de Palma. Pel S, amb el camí de Biniagual. Per l'E i l'O, amb terres de veïns. 100 a.

De l'Emperador:

Pel N, amb la carretera de Palma. Pel S, amb el camí de Biniagual. Per l'E i l'O, amb terres de veïns. 60 a.

De Ca n'Ametlla:

Pel N, amb la carretera de Palma. Pel S, amb el camí de Biniagual. Per l'E i l'O, amb terres de veïns. 70 a.

3. Conclusions

La situació geogràfica d'Inca, voltada de molts de municipis, ha obligat des de sempre a construir camins que serveixin d'enllaç entre aquests pobles i l'antiga vila. Aquests camins, a més, condueixen a les moltes finques i les connecten amb altres viles i amb la mateixa Inca. Les més de dues mil parcel·les rústiques han de tenir aquests camins, en certs llocs carrerons o caminois.

La propietat dels camins també, i des de sempre, ha creat certs problemes entre els mateixos veïnats, entre aquests i l'Ajuntament o, en carretes i camins més importants, entre Inca i el Govern de la província. Qui ha de pagar la construcció o els oportuns adobs de les citades vies de comunicació? Quins camins veïnals pertanyen a l'Administració local o provincial i quins són de titularitat privada? L'any 1849 amb les notes que publicam queda demostrat quins són veïnals de 1r o 2n ordre i quins són de titularitat privada. L'any 1879 l'Administració tracta tots els camins com a "vías públicas".

Avui, inicis del segle XXI, encara sorgeixen problemes hora de catalogar i aclarir alguna propietat d'aquesta mena referits a camins no sabent si són públics, responsabilitat de l'Ajuntament, o privats, responsabilitat dels veïns que l'usen.

L'intent ha estat aclarir amb la documentació presentada aquesta titularitat i no quedant gaire clara la definició de tots els camins com "vías públicas". També s'ha de dir que *l'Atlas geométrico de las secciones de que se compone el plano del término de Inca* de l'any 1860 ens dóna bones respostes al tema dels camins, ja que hi estan dibuixats aquells que se suposen públics.

Bibliografia de l'orde de Sant Jeroni a Mallorca Miramar, Palma, Inca

XIII JORNADES D'ESTUDIS LOCALS

Jaume Bover Pujol

1. L'objectiu

S'intenta reunir el publicat sobre la presència a Mallorca de l'orde de Sant Jeroni al llarg del temps: del monestir de monjos de la Trinitat de Miramar (1400-1443), els convents de monges de Palma (1485-) i d'Inca (1530-), i l'intent de restauració de la branca masculina a s'Olivar (1989), a més del culte a Mallorca als sants patrons, sant Jeroni i santa Paula, i de sor Clara Andreu (1596-1628), monja jerònima d'Inca. Tot des de qualsevol punt de vista.

2. Contingut i limitacions

La bibliografia és un reflex dels interessos dels estudiosos sobre aquests convents i a la vegada de l'actitud generosa i oberta de les religioses. Conté monografies, articles de publicacions periòdiques i miscel·lànies, goigs, estampes, registres sonors, CD, DVD, etc. No inclou cartes postals. En total són quasi unes 300 notícies bibliogràfiques.

La bibliografia resulta especialment abundant en els estudis sobre el riquíssim patrimoni artístic, etnològic i gastronòmic dels convents. Un dels béns artístics més singulars és l'orgue del convent de Palma construït per l'organer Mateu Bosc (1709-1751) i amb una important discografia. El culte a sor Clara Andreu es tradueix en nombroses publicacions, a més dels estudis històrics dels convents.

Inclou també qüestions delicades com la conducta dissoluta dels convents en segles passats i el greu problema de l'exmonja Maria Agnès Ribera i Garau (1790-1861), víctima de la crueltat de l'Església i la família.